Energiepark en omgeving
in Leiden

Haalbaarheidsonderzoek

Online enquête 2
onder bewoners en stadspartners

Nieuw Leids Bolwerk en Steenvlinder
Leiden, september 2020

Samenvatting

Op 16 augustus 2020 hebben het Nieuw Leids Bolwerk en Steenvlinder namens het samenwerkingsverband Gemeente Leiden, OntwikkelingsConsortium Energiepark en Nieuw Leids Bolwerk een online enquête uitgezet onder bewoners en stadspartners rond of met belangstelling in het *Energiepark en omgeving*. In deze enquête peilden we de mening van bewoners en stadpartners over verschillende dilemma's waarvoor we ons gesteld zien bij de uitwerking van een haalbaar ontwikkelplan voor het *Energiepark en omgeving en* hebben we vragen gesteld over parkeren en enkele gewenste kwaliteiten van de toekomstige woonomgeving.

Respondenten

De enquête is door 354 bewoners en stadspartners ingevuld en geretourneerd. Het voltooiingpercentage is 92%, de gemiddelde invulduur 12 minuten. Van de 354 respondenten wonen 65,5% in de buurten rondom het Energiepark en omgeving, 29,2% elders in Leiden en 5,3% buiten Leiden.

Energiepark: Loods C, het nieuwe voetgangersbruggetje en aanlegplaatsen langs de Maresingel

In de gemeentelijke gebiedsvisie is opgenomen dat Loods C (in het Energiepark, tegen de oostgevel van het gebouw van de Nieuwe Energie) afgebroken zal worden en de grond waarop dit gebouw staat toegevoegd wordt aan het park. Tevens is een nieuwe voetgangersbrug over de Maresingel ter hoogte van de Mareschool ingetekend en zijn aanlegplaatsen langs de Maresingel gepland.

In de Locatiekaders is aangegeven dat OCE een onderzoek wil uitvoeren naar de mogelijkheden om Loods C te behouden, dan wel met een andere invulling. Bewoners in Groenoord-Zuid en Nieuw Leyden en de Mareschool hebben in 2019 bezwaar aangetekend tegen een eventuele voetgangersbrug over de Maresingel. In de gemeentelijke gebiedsvisie is aangegeven dat boten vanaf de Maresingel moeten kunnen aanleggen, maar niet op hoeveel plaatsen en waar.

Van de respondenten vindt 48,3% het onbelangrijk dat Loods C behouden zal blijven tegen 26,9% die dit wel belangrijk vinden. En, 61,8% van de respondenten zijn het er mee eens dat er een nieuwe voetgangersbrug over de Maresingel wordt geplaats en 27,2% is het daar niet mee eens. En van 81,9% van respondenten moet aanleggen van boten beperkt blijven tot 2 of 3 vaste plekken langs de kade.

T.a.v. de voetgangersbrug over Maresingel het volgende. Van de 41 respondenten uit Groenoord-Zuid is 51% en van de 65 respondenten uit is Nieuw Leyden is 48% tegen de komst van een voetgangersbrug die hun buurten verbindt met het Energiepark. Dit geluid uit deze twee direct betrokken buurten zal serieus genomen moeten worden en aanbevolen wordt om met de wijkvereniging Groenoord-Zuid/Nieuw Leyden in gesprek te gaan om de bezwaren van de bewoners te bespreken. Aanbevolen wordt om de Mareschool bij dit gesprek te betrekken omdat via andere kanalen vernomen is dat deze school ook serieuze bedenkingen tegen de geplande brug heeft.

Zichtlijn op de Marekerk, aanpassingen aan de gevel van de Energiecentrale, nieuwbouw op de plaats van het oude gedeelte van het Tweelinghuis

In de gemeentelijke gebiedsvisie is opgenomen dat de zichtlijn op de Marekerk, gezien vanaf Nieuw Leyden en Leiden-Noord, behouden moet blijven. Dit behoud betekent dat de bebouwing op locatie E (gebouw van De Sleutels) deels maximaal drie verdiepingen hoog zal kunnen worden (i.p.v. de maximale toegestane hoogte van vijf verdiepingen) en dat op deze locatie dan minder appartementen gerealiseerd kunnen worden. We wilden verder de mening bewoners en stadspartners peilen over een eventuele aanbouw van appartementen tegen de westgevel van de Energiecentrale en de eventuele sloop van het oude gedeelte van het Tweelinghuis aan de Langegracht ten behoeve van nieuwbouw.

De respondenten zijn op alle drie voorlegde vragen duidelijk. Van hen vindt 64,6% het belangrijk dat de zichtlijn op de Marekerk behouden blijft. Voor 69,6% van de respondenten mag de buitengevel van de Energiecentrale worden aangepast bijvoorbeeld door er appartementen tegenaan te bouwen. En, 78,5% van hen is het er mee eens dat het oudere gedeelte van het Tweelinghuis (aan de Langegracht) gesloopt wordt en vervangen wordt door appartementen.

Horeca en evenementen

In de nieuwe horecavisie en evenementennota is aangegeven hoeveel horeca en evenementen in het *Energiepark en omgeving* zullen worden toegestaan. In beide nota's zijn aantallen, categorieën en type horeca en evenementen opgenomen.

De respondenten hebben een duidelijk voorkeur voor kleinschalige horeca zoals een koffiebar, een eetcafé of een ontbijt/lunchroom. Hotels of kroegen die tot laat in de nacht open zijn zien de respondenten liever niet komen. Over de komst van een luxe restaurant zijn de meningen verdeeld.
De respondenten willen per sé geen luidruchtige, grootschalige evenementen zoals festivals, popconcerten en sportevenementen in het Energiepark.

Parkeren

In elke binnenstedelijk gebiedsontwikkelingsproject is autoparkeren, voor bewoners en bezoekers, een ingewikkelde opgave, het *Energiepark en omgeving* vormt daarop geen uitzondering. Parkeren in de openbare ruimte of bestaande parkeergarages zijn geen opties: de parkeerdruk in de omliggende wijken is al zeer hoog en de parkeergarage onder de Lammermarkt ligt op een afstand van 750 meter. Het nieuwe parkeerbeleid staat toe om voor nieuwe woningbouw in de binnenstad een 0-norm toe te passen.

Van de respondenten vindt een kleine meerderheid (49,3%) het belangrijk om dicht bij huis hun auto te kunnen parkeren; 50,4% van heen geeft aan bereid te zijn meer voor een woning te willen betalen als een garage daarvan onderdeel is. Daar tegenover staat dan weer dat 52,9% zegt geen eigen auto nodig te hebben als zij in het *Energiepark en omgeving* zouden wonen; immers er is langs de Langegracht goed openbaar vervoer aanwezig. Maar dan moeten er wel voorzieningen zijn getroffen zoals deelauto's en fietsen. Hierbij moet wel een kanttekening worden gemaakt dat de enquête *niet* onder toekomstige bewoners is gehouden. Tot slot geeft een ruime meerderheid van de respondenten (57,2%) aan dat bezoekersparkeren in de openbare ruimte rond het *Energie en omgeving* voor heen geen optie is en dat daarvoor een andere oplossing gevonden moet worden. Uitschieters zijn hier de respondenten uit Noordvest (67%) en Groenoord-Zuid (66%).

Ondergronds pompstation in het Energiepark

Voor de aansluiting van de Leidse stadsverwarming op de toekomstige warmterotonde wordt een ondergronds verdeel- en pompstation gebouwd, aan het Papegaaibolwerk in het Energiepark. Het dak van dit pompstation heeft de vorm van een koepel. Deze steekt 2,10 meter boven het maaiveld uit, met een doorsnede van 20 meter. In de enquête hebben we de bewoners en stadspartners opgeroepen om met ideeën te komen hoe we deze koepel kunnen gebruiken en integreren in het nieuwe ontwerp van het Energiepark.

Bovenaan de lijst van suggesties staan ideeën om van de koepel een speelplaats te maken, met klimplaatsen en een glijbaan. Op de tweede plaats komen de ideeën om er een educatieve invulling aan te geven, met tentoonstellingen over de energietransitie en duurzame stedelijke ontwikkeling. Vergroenen, met een kruidentuin en zit- en ligplaatsen komt op een goede derde plaats, gevolgd door de skatebaan, een kunstwerk en een informatiecentrum. Tot slot, een laatste suggestie die we hier willen noemen is het uitschrijven van een (internationale) prijsvraag hoe deze koepel te integreren in het Energiepark met zijn cultureel industrieel erfgoedgebouwen en de Maresingel.

Een duurzame en gezonde buurt

Het *Energiepark en omgeving* zien we als een gezonde plek die energie gééft en duurzaam comfortabel is voor bewoners, buurt en stad. Een klimaat neutrale buurt waar mensen bewegen en waar slim met water, groen en afval wordt omgegaan. We hebben de respondenten gevraagd of zij deze visie delen en in welke mate zij een zestal kwaliteiten van de toekomstige woonomgeving belangrijk vinden. Uit de zeer hoge percentages van respondenten die onze kwaliteiten van de toekomstige woonomgeving in het *Energiepark en omgeving* belangrijk vinden kunnen we concluderen dat onze algemene visie op het *Energiepark en omgeving* als woongebied breed gedragen wordt.

Inleiding

Op 16 augustus 2020 hebben het Nieuw Leids Bolwerk en Steenvlinder namens het samenwerkingsverband Gemeente Leiden, OntwikkelingsConsortium Energiepark (OCE: Bouwfonds Property Development, Steenvlinder MeyerBergman Erfgoed Groep) en burgerinitiatief Nieuw Leids Bolwerk een tweede online enquête uitgezet onder bewoners en stadspartners rond of met belangstelling in het *Energiepark en omgeving*. Een eerste online enquête werd verspreid in juni 2020 en betrof de keuze tussen drie ontwikkelscenario's voor het Stadsbouwhuis. In deze tweede enquête peilden we de mening van bewoners en stadpartners over verschillende dilemma's waarvoor we ons gesteld zien bij de uitwerking van een haalbaar ontwikkelplan voor het *Energiepark en omgeving*. Wij legden aan hen voor vragen zoals: 'Wel of geen nieuwe voetgangersbrug over de Maresingel? Wel of niet behouden van Loods C in het Energiepark? Wel of niet behouden van de zichtlijn vanuit Leiden-Noord op de Marekerk?' Naast deze en andere dilemma's hebben wij in de enquête vragen gesteld over parkeren en enkele algemene gewenste kwaliteiten van de toekomstige woonomgeving. Het dient hier vermeld te worden dat de enquête werd uitgestuurd voordat bij het Nieuw Leids Bolwerk en OCE bekend werd dat Uniper besloten heeft om in het gebied te blijven, zeker tot 2035, ook nadat de Leidse stadsverwarming in 2026 gekoppeld wordt aan de warmwatertoevoer vanuit de Maasvlakte. Dilemma's die dit besluit oproept voor de ontwikkeling van het *Energie en omgeving* konden daarom niet in deze enquête worden meegenomen.

Methodiek en commentaar op de vragenlijst

Voor deze enquête is geen statische steekproef getrokken onder de bewoners en stadspartners in Leiden. Wel is de link naar het online enquêteformulier zo breed mogelijk verspreid via een veelheid aan kanalen, waaronder een flyer (2500 stuks) die deur-aan-deur onder bewoners rond het *Energiepark en omgeving* werd verspreid; de NLB Nieuwsbrief met 440 abonnees; de nieuwsbrief, buurt-apps en Facebook pagina van de wijkvereniging Groenoord-Zuid/Nieuw Leyden; de adressenbestanden van Nieuw Leids Bolwerk en de Gemeente van personen die eerder aan participatie momenten hebben deelgenomen (bij elkaar ruim 330 adressen; en de LinkedIn- en Facebook pagina's en de wekelijkse Nieuwsbrief van de Gemeente Leiden.

Voor de enquête is het programma SurveyMonkey gebruikt, zowel voor de online vragenlijst als voor de standaard statische verwerking van de responses. Voor enkele vragen is dieper gegraven om bijvoorbeeld na te gaan of respondenten uit de buurten rondom het *Energiepark en omgeving* verschillende meningen hadden. Waar we zulke verschillen tegen kwamen zijn die in dit rapportje opgenomen.

In de online vragenlijst is bij elke vraag uitgebreid uitleg gegeven, met tekst, foto's en plattegronden. Dit is gedaan om personen die niet dagelijks in het Energiepark rondlopen een beeld te geven waar de betreffende vraag over ging. Toch is er vanuit de wijkvereniging Groenoord-Zuid kritisch commentaar ontvangen op onderdelen van de vragenlijst. De toelichting op enkele vragen werd onvoldoende bevonden en sommige vragen 'sturend'. Tevens was bij de meeste vragen geen ruimte om commentaar of eigen ideeën te kunnen geven. Het commentaar van de wijkvereniging is uitvoerig met de opstellers besproken, tijdens een buurtgesprek en een bijeenkomst van de klankbordgroep. Geluisterd (en geleerd) is waar toelichtingen te kort geschoten waren; toegelicht is waarom 'sturende' vragen geformuleerd werden zoals ze in de enquête waren opgenomen; en, uitleg is gegeven waarom zo weinig 'open vragen' in de vragenlijst waren opgenomen. Afgesproken is dat de wijkvereniging tijdens het testen van toekomstige online enquêtes betrokken zal worden.

Respondenten

De enquête is door 354 bewoners en stadspartners ingevuld en geretourneerd. Het voltooiingpercentage is 92%, de gemiddelde invulduur 12 minuten (ter vergelijking, deze kengetallen waren voor de enquête over het Stadsbouwhuis: 259, 83% en 9 minuten).

Van de 354 respondenten wonen 65,5% in de buurten rondom het Energiepark en omgeving, 29,2% elders in Leiden en 5,3% buiten Leiden.

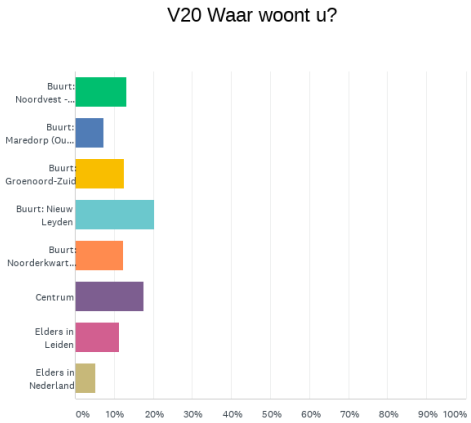

Waar woont u?

Buurt: Noordvest-Molenbuurt	43	13,4%
Buurt: Maredorp (Oude Vest e.o.)	23	7,1%
Buurt: Groenoord-Zuid	41	12,7%
Buurt: Nieuw Leyden	65	20,2%
Buurt: Noorderkwartier-West	39	12,1%
Leiden: centrum	57	17,7%
Leiden: elders	37	11,5%
Leiden: randgemeenten	9	2,8%
Elders in Nederland	8	2,5%
Totalen respondenten	322	
Skipped	32	

De leeftijdsgroepen zijn evenredig vertegenwoordigd (21-27%), met een kleine onder vertegenwoordiging van de groep tot 30 jaar (17,9%) en de groep boven 65 jaar (11,7%). En, evenals in de vorige enquête is de groep Leidenaren met een universitaire en HBO opleiding zwaar oververtegenwoordigd.

Energiepark: Loods C, het nieuwe voetgangersbruggetje en aanlegplaatsen langs de Maresingel

In de gemeentelijke gebiedsvisie is opgenomen dat Loods C (in het Energiepark, tegen de oostgevel van het gebouw van de Nieuwe Energie) afgebroken zal worden en de grond waarop dit gebouw staat toegevoegd wordt aan het park. Tevens is een nieuwe voetgangersbrug over de Maresingel ter hoogte van de Mareschool ingetekend en zijn aanlegplaatsen langs de Maresingel gepland.

In de Locatiekaders is aangegeven dat OCE een onderzoek wil uitvoeren naar de mogelijkheden om Loods C te behouden, dan wel met een andere invulling. Bewoners in Groenoord-Zuid en Nieuw Leyden en de Mareschool hebben in 2019 bezwaar aangetekend tegen een eventuele voetgangersbrug over de Maresingel. In de gemeentelijke gebiedsvisie is aangegeven dat boten vanaf de Maresingel moeten kunnen aanleggen, maar niet op hoeveel plaatsen en waar. In de enquête hebben we deze drie dilemma's aan de bewoners en stadspartners voorgelegd.

Hoe belangrijk vindt u dat Loods C behouden blijft/vervangen wordt met nieuwe functies?

Onbelangrijk (heel/enigszins)	171	48,3%
Neutraal	88	24,9%
Belangrijk (heel/enigszins)	95	26,9%
Totaal	354	
Skipped	0	

Bent u het ermee eens of oneens dat er een nieuwe voetgangers brug geplaats wordt?

Oneens (heel erg / enigszins)	82	27,2%
Neutraal	39	11,0%
Eens (heel erg / enigszins)	219	61,8%
Totaal	354	
Skipped	0	

Op welke manier vindt u dat bootjes moeten kunnen aanleggen?

Langs de gehele kade	64	18,1%
Op 2 of 3 vastgestelde plekken	290	81,9%
Totaal	354	
Skipped		

Van de respondenten vindt 48,3% het onbelangrijk dat Loods C behouden zal blijven tegen 26,9% die dit wel belangrijk vinden. En, 61,8% van de respondenten zijn het er mee eens dat er een nieuwe voetgangersbrug over de Maresingel wordt geplaats en 27,2% is het daar niet mee eens. En van 81,9% van respondenten moet aanleggen van boten beperkt blijven tot 2 of 3 vaste plekken langs de kade.

Ten aanzien van Loods C en het aantal plekken waar boten kunnen aanleggen zijn er geen grote verschillen tussen de meningen van de respondenten in de verschillende wijken rond het *Energiepark en omgeving* en in Leiden. Voor de voetgangersbrug over Maresingel ligt dit anders. Van de 41 respondenten uit Groenoord-Zuid is 51% en van de 65 respondenten uit is Nieuw Leyden is 48% tegen de komst van een voetgangersbrug die hun buurten verbindt met het Energiepark. Dit geluid uit deze twee direct betrokken buurten zal serieus genomen moeten worden en aanbevolen wordt om met de wijkvereniging Groenoord-Zuid/Nieuw Leyden in gesprek te gaan om de bezwaren van de bewoners te bespreken. Aanbevolen wordt om de Mareschool bij dit gesprek te betrekken omdat via andere kanalen vernomen is dat deze school ook serieuze bedenkingen tegen de geplande brug heeft.

Zichtlijn op de Marekerk, aanpassingen aan de gevel van de Energiecentrale, nieuwbouw op de plaats van het oude gedeelte van het Tweelinghuis

In de gemeentelijke gebiedsvisie is opgenomen dat de zichtlijn op de Marekerk, gezien vanaf Nieuw Leyden en Leiden-Noord, behouden moet blijven. Dit behoud betekent dat de bebouwing op locatie E (gebouw van De Sleutels) deels maximaal drie verdiepingen hoog zal kunnen worden (i.p.v. de maximale toegestane hoogte van vijf verdiepingen) en dat op deze locatie dan minder appartementen gerealiseerd kunnen worden. We wilden verder de mening bewoners en stadspartners peilen over een eventuele aanbouw van appartementen tegen de westgevel van de Energiecentrale en de eventuele sloop van het oude gedeelte van het Tweelinghuis aan de Langegracht ten behoeve van nieuwbouw.

Hoe belangrijk vindt u het behoud van de zichtlijn op de Marekerk ten opzichte van een groter aantal nieuw woningen?

Onbelangrijk (heel erg / enigszins)	84	23,8%
Neutraal	41	11,6%
Belangrijk (heel erg / enigszins)	228	**64,6%**
Totaal	353	
Skipped	1	

Bent u het eens of oneens met de volgende stelling: 'De buitengevel van de Energiecentrale mag worden aangepast ten behoeve van nieuwe functies?'

Oneens (heel erg / enigszins)	74	22,1%
Neutraal	33	9,4%
Eens (heel erg / enigszins)	244	69,6%
Totaal	351	
Skipped	3	

Bent u het ermee eens of oneens dat het oudere gedeelte van het Tweelinghuis afgebroken wordt ten behoeve van nieuwe appartementen?

Oneens (heel erg / enigszins)	27	7,7%
Neutraal	48	13,7%
Eens (heel erg / enigszins)	275	78,5%
Totaal	350	
Skipped	4	

De respondenten zijn op alle drie voorlegde vragen duidelijk. Van hen vindt 64,6% het belangrijk dat de zichtlijn op de Marekerk behouden blijft. Voor 69,6% van de respondenten mag de buitengevel van de Energiecentrale worden aangepast bijvoorbeeld door er appartementen tegenaan te bouwen. En, 78,5% van hen is het er mee eens dat het oudere gedeelte van het Tweelinghuis (aan de Langegracht) gesloopt wordt en vervangen wordt door appartementen. Er zijn geen noemenswaardige verschillen tussen de bewoners uit de verschillende buurten.

Horeca en evenementen

In de nieuwe horecavisie en evenementennota is aangegeven hoeveel horeca en evenementen in het *Energiepark en omgeving* zullen worden toegestaan. Voor de evenementen zijn de in de nota genoemde aantallen van toepassing op het Energiepark, Ambachtsplein *en het Huigpark.* Het Huigpark is geen onderdeel van het plan gebied maar de drie parken worden in de evenementennota aangemerkt als één evenementenlocatie. In beide nota's zijn aantallen, categorieën en type horeca en evenementen opgenomen.

Welke type horeca ziet u graag / per sé niet in de toekomst in het Energiepark en omgeving? (meerdere antwoorden mogelijk)

Type horeca	**graag**	**per sé niet**
Koffiebar	259	23
Luxe restaurant	104	108
Eetcafé	224	29
IJssalon	130	50
Ontbijt/lunchroom	217	15
Familierestaurant	119	73
Hotel	35	197
Kroeg	65	219
Anders	44	60
Totalen respondenten	344	344
Skipped	10	10

Welk type evenementen in deze geluidscategorie (Cat 2a) wenst u in de toekomst per sé NIET in het Energiepark? (open vraag)

Geen luidruchtige evenementen **1**	161	46,7%
Totaal geen evenementen	25	7,2%
Graag meer evenementen	2	0,6%
Alle evenementen mogen	52	15,1%
Geen mening, weet het niet	75	21,7%
Overige antwoorden **2**	30	8,7%
Totalen respondenten	345	
Skipped	9	

1. *Onder luidruchtige evenementen werden onder meer genoemd*: festivals (food, muziek, dance), popconcerten, houseparties, sport met megafoons. kermis, concerten, live voetbalschermen, openlucht bioscoop, motorcross, markten en El Cid.
2. *Onder overige antwoorden werden onder meer genoemd*: geen kerkdiensten, geen demonstraties, geen vuurwerk, geen saaie evenementen zonder muziek, wel vlooienmarkten

De respondenten hebben een duidelijk voorkeur voor kleinschalige horeca zoals een koffiebar, een eetcafé of een ontbijt/lunchroom. Hotels of kroegen die tot laat in de nacht open zijn zien de respondenten liever niet komen. Over de komst van een luxe restaurant zijn de meningen verdeeld.
De respondenten willen per sé geen luidruchtige, grootschalige evenementen zoals festivals, popconcerten en sportevenementen in het Energiepark.

Parkeren

In elke binnenstedelijk gebiedsontwikkelingsproject is autoparkeren, voor bewoners en bezoekers, een ingewikkelde opgave, het *Energiepark en omgeving* vormt daarop geen uitzondering. Parkeren in de openbare ruimte of bestaande parkeergarages zijn geen opties: de parkeerdruk in de omliggende wijken is al zeer hoog en de parkeergarage onder de Lammermarkt ligt op een afstand van 750 meter. Het nieuwe parkeerbeleid staat toe om voor nieuwe woningbouw in de binnenstad, en dus ook in het *Energiepark en omgeving*, een 0-norm toe te passen. Maar wat vinden bewoners?

Hoe belangrijk is autoparkeren dicht bij huis?

Onbelangrijk (heel erg / enigszins)	119	35,1%
Neutraal	53	15,6%
Belangrijk (heel erg / enigszins)	167	49,3%
Totaal	339	
Skipped	15	

Bent u het eens of oneens met de volgende stelling:
'Als u een toekomstige bewoners van het Energiepark zou zijn: "ik ben bereid meer voor een garage te betalen"' (de gemiddelde prijs van een garage in Leiden ligt rond €25.000).

Oneens (heel erg / enigszins)	100	29,5%
Neutraal	68	20,1%
Eens (heel erg / enigszins)	171	50,4%
Totaal	339	
Skipped	15	

Bent u het eens of oneens met de volgende stelling?
'Het Energiepark is goed bereikbaar met het openbaar vervoer en als ik daarnaast gebruik kan maken van deelauto's- en fietsen, dan heb ik geen eigen auto nodig.'

Oneens (heel erg / enigszins)	101	29,8%
Neutraal	59	17,3%
Eens (heel erg / enigszins)	179	52,9%
Totaal	339	
Skipped	15	

Bent u het ermee eens of oneens dat bezoekers hun auto's in de directe omgeving van het Energiepark moeten kunnen parkeren?

Oneens (heel erg / enigszins)	194	57,2%
Neutraal	58	17,1%
Eens (heel erg / enigszins)	87	25,7%
Totaal	339	
Skipped	15	

Van de respondenten vindt een kleine meerderheid (49,3%) het belangrijk om dichtbij huis hun auto te kunnen parkeren; 50,4% van heen geeft aan bereid te zijn meer voor een woning te willen betalen als een garage daarvan onderdeel is. Daar tegenover staat dan weer dat 52,9% zegt geen eigen auto nodig te hebben als zij in het *Energiepark en omgeving* zouden wonen; immers er is langs de Langegracht goed openbaar vervoer aanwezig. Maar dan moeten er wel voorzieningen zijn getroffen zoals deelauto's en fietsen. Hierbij moet wel een kanttekening worden gemaakt dat de enquête *niet* onder toekomstige bewoners is gehouden. Tot slot geeft een ruime meerderheid van de respondenten (57,2%) aan dat bezoekersparkeren in de openbare ruimte rond het *Energie en omgeving* voor heen geen optie is en dat daarvoor een andere oplossing gevonden moet worden. Uitschieters zijn hier de respondenten uit Noordvest (67%) en Groenoord-Zuid (66%).

Ondergronds pompstation in het Energiepark

Voor de aansluiting van de Leidse stadsverwarming op de toekomstige warmterotonde wordt een ondergronds verdeel- en pompstation gebouwd, aan het Papegaaibolwerk in het Energiepark. Het dak van dit pompstation heeft de vorm van een koepel. Deze steekt 2,10 meter boven het maaiveld uit, met een doorsnede van 20 meter.

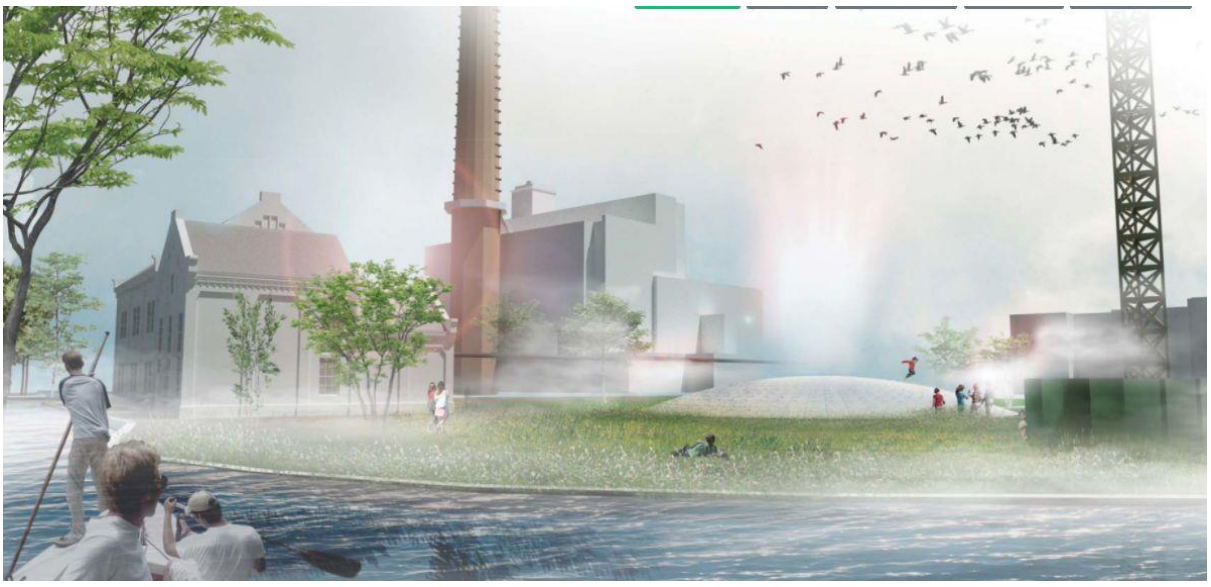

In de enquête hebben we bewoners en stadspartners opgeroepen om met ideeën te komen hoe we deze koepel kunnen gebruiken en integreren in het nieuwe ontwerp van het Energiepark.

Bovenaan de lijst van suggesties staan ideeën om van de koepel een speelplaats te maken, met klimplaatsen en een glijbaan. Op de tweede plaats komen de ideeën om er een educatieve invulling aan te geven, met tentoonstellingen over de energietransitie en duurzame stedelijke ontwikkeling. Vergroenen, met een kruidentuin en zit- en ligplaatsen komt op een goede derde plaats, gevolgd door de skatebaan, een kunstwerk en een informatiecentrum. Tot slot, een laatste suggestie die we hier willen noemen is het uitschrijven van een (internationale) prijsvraag hoe deze koepel te integreren in het Energiepark met zijn cultureel industrieel erfgoedgebouwen en de Maresingel.

Een duurzame en gezonde buurt

Het *Energiepark en omgeving* zien we als een gezonde plek die energie gééft en duurzaam comfortabel is voor bewoners, buurt en stad. Een klimaat neutrale buurt waar mensen bewegen en waar slim met water, groen en afval wordt omgegaan. We hebben de respondenten gevraagd of zij deze visie delen en in welke mate zij de volgende kwaliteiten van de toekomstige woonomgeving belangrijk vinden.

1. *Energiegebruik*: denk aan goede isolatie, duurzame (stads)verwarming en warm water
   Response: belangrijk (zeer/enigszins): 91,5%

2. *Klimaatadaptatie*: het gebied en de gebouwen aanpassen of ontwikkelen rekening houdend met het (verwachte) klimaat; kwetsbaarheid hitte, hevige neerslag en droogte verminderen.(93,5%)
   Response: belangrijk (zeer/enigszins): 93,5%

3. *Biodiversiteit:* aandacht voor verscheidenheid aan dieren en planten in het gebied (zorgt voor schoon water, het zuiveren van de lucht, draagt bij aan klimaatbestendigheid en is goed voor algeheel menselijk welzijn).
   Response: belangrijk (zeer/enigszins): 88,3%

4. *Circulariteit*: vrijkomende (sloop)materialen lokaal en hoogwaardig gebruiken
   Response: belangrijk (zeer/enigszins): 78,0%

5. *Mobiliteit*: door middel van slimme mobiliteitsoplossingen het gebied van de mens maken en niet van blik.
Response: belangrijk (zeer/enigszins): 78,0%

Totaal respondenten: 341
Skipped: 13

Uit de zeer hoge percentages van respondenten die bovenstaande kwaliteiten van de toekomstige woonomgeving in het *Energiepark en omgeving* belangrijk vinden kunnen we concluderen dat onze algemene visie op het *Energiepark en omgeving* als woongebied breed gedragen wordt.

Via welk kanaal heeft u de enquête onder ogen gekregen?

Tot slot hebben we hebben we de respondenten gevraagd hoe zij de enquête ontvangen hebben.

Nieuw Leids Bolwerk:		
-nieuwsbrief	108	33,3%
-folder	42	13,0%
-persoonlijke uitnodiging email	35	10,8%
-website	9	2,8%
Groenoord-Zuid:		
-nieuwsbrief	9	2,8%
-sociale media, whatsappgroepen	23	7,1%
Gemeente:		
-persoonlijke uitnodiging email	35	10,8%
-nieuwsbrief	15	4,6%
-LinkedIn groep	21	6,5%
-Facebook	3	0,9%
-website	17	5,2%
Anders:		
-kennissen in de buurt	7	2,2%
Totalen respondenten	324	
Skipped	30	

Uit de responses blijkt dat de nieuwsbrief van het Nieuw Leids Bolwerk met 33,3% de belangrijkste weg naar de enquête is geweest, gevolgd door de folder die het Nieuw Leids Bolwerk in de omringende buurten van het *Energiepark en omgeving* deur-aan-deur heeft verspreid. De nieuwsbrief werd naar 440 abonnees gestuurd, waarvan 51,8% hem hebben geopend. De oplaag van de folder was 2500. Zowel de Gemeente als het Nieuw Leids Bolwerk hebben bestanden met personen die betrokken zijn geweest bij het participatietraject in 2019 (Gemeente, ruim 180) of die hebben deelgenomen aan de huiskamergesprekken in 2018 en de werkateliers in 2019 (Nieuw Leids Bolwerk, ruim 150). Deze 'persoonlijke' benadering heeft ook goed gewerkt. De response op de LinkedIn-pagina van de Gemeente en het gebruik van sociale media in Groenoord-Zuid/Nieuw Leyden vallen met respectievelijk 21 en 23 meldingen op.